

Закарпатська область – історичний край, що має неабияке значення для розвитку культурно-пізнавального туризму. Значний архітектурний спадок, що ввібрав у себе традиції та звичаї понад 70 національностей, є привабливим для туристів. Історико-культурні пам'ятки Закарпаття, що входять і можуть увійти до складу туристичних ресурсів, не просто окремі об'єкти з певною історичною або культурною цінністю, а поєднання відповідних видів історико-культурних туристичних ресурсів, що мають високу атрактивність, формують історико-культурний туристичний потенціал поселення, місцевості, регіону.

Рекреаційні та культурно-пізнавальні ресурси Закарпаття зосереджені на природних територіях, які передбачають заняття різними формами активної рекреації у природних ландшафтах, в туристично-рекреаційних комплексах. Саме вони забезпечують ефективне освоєння та використання існуючого туристично-рекреаційного потенціалу області.

Література

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О.О. Бейдик – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2001. – 395 с.
2. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник / О.О. Любіцева, Є.В. Панкова, В.І. Стафійчук. – К. : Альтапрес, 2007. – 369 с.

УДК 378.091.12:005.963.3

КАМПОВ Н.С., КАСИНЕЦЬ О.В.
Мукачівський державний університет

НАВЧАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ

Екскурсії стають органічною частиною навчального процесу у вищому навчальному закладі. Провідні фахівці кафедри туризму і рекреації МДУ у розроблені ними програми та методичні рекомендації включають екскурсії, що мають найрізноманітнішу спрямованість.

У поняття «екскурсія» у різні часи як і сьогодні вкладався неоднаковий, іноді навіть протилежний зміст. Так, екскурсія (від лат. *excursio* – поїздка, вилазка), відвідування визначних чим-небудь об'єктів (пам'ятники культури, музеї, підприємства, місцевість тощо), форма й метод набуття знань. Проводиться, як правило, колективно під керівництвом фахівця-екскурсовода.

Напрямок організації пізнавальної діяльності учасників екскурсії визначає характер: екскурсії як самостійне, поодиноке явище, що носить наочний характер; екскурсії як масове явище, що має навчальний характер; екскурсії як складова екскурсійно-туристської діяльності, що носить просвітницький характер; екскурсії як складова туристської діяльності, що має просвітницько-дозвіллевий характер; екскурсії як приналежні до сфери ринкових екскурсійних послуг і як складова підготовки майбутніх фахівців туризму.

Навчальна екскурсія є окремим методом і формою навчання та професійної підготовки студентів, вона не тотожна екскурсійній послугі, однак може включатися у них для вирішення певних навчально-виховних чи суспільно-економічних завдань. Навчальна екскурсія є формою організації

навчально-виховної роботи з організації туризму, методом професійно-педагогічної підготовки, засобом становлення професійної позиції майбутнього фахівця, що дозволяє організувати спостереження та вивчення студентами різних явищ, предметів, процесів у природних умовах, музеях, на виставках тощо і впливає на процес розвитку пізнавальної діяльності студентів, її мотиваційний, змістовий та процесуальний аспекти.

Готуючи майбутніх фахівців туризму варто розуміти, що навчальна екскурсія та екскурсія взагалі різняться своїми провідними функціями. Екскурсія як одна з форм суспільно-просвітницької роботи, передусім сприяє освіті та інтелектуальному вихованню. Вона є дієвим засобом естетичного й виховного впливу. Виховна роль екскурсії реалізується ще й у вихованні вольових якостей екскурсантів, тобто навичок стримувати негативні емоції й активно виявляти позитивні, перетворюючи їх на доцільну діяльність.

Навчальна екскурсія виконує потрійну функцію: оздоровчу, колективістську (виховну) та розвивальну. Такі мандрівки, на думку дослідника, корисно впливають на здоров'я молодих людей. Постійна зміна вражень надає людині наснаги, освіжає та укріплює юнацький організм і перероджує людину. Під час подорожі міцнішають узи дружби й товаришування. Одна така подорож розвиває більше, ніж рік навчання по книгах у зачиненій кімнаті.

Екскурсія для студентів спеціальності «Туризм» – безпосереднє сприйняття студентами досліджуваних об'єктів і явищ у природній або штучно створеній обстановці через показ екскурсійних об'єктів. Навчальна екскурсія реалізує відмінні функції і тим самим забезпечує перехід майбутнього фахівця туризму на позицію суб'єкта свого професійного становлення. Зміст навчальної екскурсії спрямований на оволодіння студентами предметно-змістовою, інтелектуальною, комунікативною, методичною, методологічно складовими пізнавального досвіду.

Зміст кожної навчальної екскурсії включає наукову та культурологічну інформацію. Освітня функція навчальної екскурсії забезпечує популяризацію наукових знань, достовірне, повне викладання наукової інформації згідно сучасних наукових досліджень, донесення надбань національної культури до екскурсантів і сприяння створенню зразків нової сучасної культури.

Екскурсія в системі професійної підготовки майбутнього туризму є перш за все формою організації навчання, а не розвагою, тому реалізація навчальної функції є необхідною. Зміст екскурсій повинен мати безпосередній зв'язок із пройденим на попередніх заняттях матеріалом, забезпечувати подальший розвиток та удосконалення знань студентів з організації туризму, формування предметної компетентності. У той же час, отримані на екскурсіях уявлення, результати спостережень і зібрані матеріали повинні використовуватися на подальших заняттях.

При розробці навчальної екскурсії визначаються: цілі і завдання, виходячи з конкретних вимог навчальних планів та програм; теми екскурсій (з метою формування потреб і пізнавальних інтересів до вивчення організації і технології туристичних подорожей); розробка технологічної картки екскурсії та складання

маршруту; методична розробка екскурсії; методичні прийоми проведення екскурсії; базові поняття, які будуть конкретизуватися в ході екскурсії, виконання вступних навчально-пізнавальних завдань.

Викладачу (екскурсоводу) необхідно подбати про те, щоб пропонований студентам зміст навчальної екскурсії, система пізнавальних завдань були націлені на виявлення індивідуальності кожного студента, на можливість розвитку його творчих і педагогічних здібностей. Уведення в систему роботи групових форм організації пізнавальної діяльності студентів під час навчальних екскурсій має забезпечити розвиток у них комунікативності, здатності до співробітництва, формування мотивів до різноманітної суспільної творчості. Для навчальних екскурсій характерна й методична функція, оскільки майбутньому фахівцю з туризму необхідно опанувати методикою організації та проведення екскурсій різного спрямування. Ця функція реалізується у вивченні студентами історичних, природничих, мистецтвознавчих та інших наукових проблем і їх різноманітних аспектів, у напрацюванні матеріалу, методик і технологій, що можуть слугувати основою для створення і проведення майбутніх екскурсій.

УДК 338.48+908]:37

КАСИНЕЦЬ О.В.
Мукачівський державний університет

ЕФЕКТИВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОГО СУПРОВОДУ (ЕКСКУРСОВОДІВ) – ПОТРЕБА СУЧАСНОСТІ

Ефективне проведення екскурсійної діяльності безпосередньо залежить від підготовки, яку отримав майбутній фахівець туристичного супроводу, рівня освіченості та особистісних якостей: їхньої загальної культури, етичності поведінки; наявності схильності до роботи туристами, мовленнєвої культури, духовних потреб; відсутності залежності від негативних звичок; високим рівнем розвитку спостережливості, пам'яті, мислення, волі; різнобічними пізнавальними інтересами.

На актуальність дослідження вказують суперечності між: необхідним рівнем готовності майбутніх фахівців до екскурсійної роботи та їх професійною підготовкою; потребою впровадження інноваційних форм і методів екскурсійної роботи з різними верствами населення та можливостями реалізації цього процесу; необхідністю застосування в роботі сучасної вищої школи новітньої моделі та педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців туризму до екскурсійної роботи.

Екскурсознавство належить до нового типу міждисциплінарного знання, що складається у сучасній науці, і включає в себе географічні, історичні, економічні, демографічні, біографічні, фольклорні, літературознавчі, соціологічні, екологічні, музеєзнавчі, бібліографічні аспекти. Об'єднуючим компонентом є те, що вся ця інформація стосується однієї місцевості. Взаємодія у екскурсійно-краєзнавчій роботі різноманітних видів людського знання і

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>